

МОНОГРАФИЈЕ

узвраћени дарови

(Др Катарина Амброзић: „Ана Бешлић“ (монографија), издавач Градски музеј у Суботици, 1983)

По равномерној распоређености са повременим узбуђењима, као у доброј драматургији или логичној филмској монтажи, а и по количини и квалитету, ликовни живот Суботице готово да заслужује стално дежурство ликовног посматрача. Један такав ликовни догађај који се стима пролазности — велика ретроспективна изложба вајарке Анае Бешлић је прошла, али сваки град на нашем северу не би био сно што данас јесте да није продужио њено дејство са две трајне ствари: двадесет скулптура у материјалу који је ауторка Ана Бешлић поклонила граду Суботици, и монографијом о Анаи Бешлић из пера др Катарине Амброзић. Двадесет скулптура ће идућег месеца, као заузмустално место, поново доживети премијеру, а монографија др Катарине Амброзић ће, као нам свата пута буде главна ликовна суботичка тема.

Др Катарина Амброзић са својим искуством није ни тренутка поступила прец оном вређајућом грешком већине „монографа“ да, издавајуји једну, личност и живећи бар неколико месеци у атмосфери њених дела, изгуби дистанцу и учини јој се да се чео један период уметности баш око те личности скреће. Разлог тој данас раткој природној објективности и некој артистичког међусобног поверења, не треба дugo тражити. У сним првим постепатним годинама млада ликовна критичарка, како је то онај готово било правило, живела је у приносном контакту са групом уметника, и свој ликовни афинитети градила заједнички са афинитетом младих вајара и сликара. Некад су они ишли напред, некада сна, али у срж модерне уметности продирало се са темпераментом који је, бар српској уметности без великог вајарског континуитета, одједном донео читаву ниску имена: порез Анае Бешлић ту су били Солдатчић, Јанчићева, Кратковић, Сандић, Рибникарева, Јеврићева, Сарин, Стојалиновић, Зарин, Поповић... Путовала је с њима Каћа Амброзић у Венецију, у Париз, приређивала им изложбе, писала катаљоге, и са свјесним знањем језика и амбицијама без комплекса „старе заржале балканске провинције“, правила прве пророде у иностранству, у свет.

Није можда случајно што се овај суботички ликовни догађај подудара са изложбом графика Хенрија Мура у Београду. Као да хоће да нас натера да потражимо оно време (1955) кад је Хенри Мур својом великом изложбом на Кalemegdanu утицао на закреп у нашој уметности успите. Његов долазак у мајсторску радионицу старог мајстора Томе Рогандића, који је за многе младе вајаре остао првични датум, забележен је и у радовима све монографије:

СНУТАК ОПРЕДЕЉЕЊА: АНА БЕШЛИЋ И МИЛИЦА РИБНИКАР СА ХЕНРИЈЕМ МУРОМ У МАЈСТОРСКОЈ РАДИОНИЦИ ТОМЕ РОГАНДИЋА 1955. ГОДИНФ

„За Ану Бешлић то је био тренутак опредељења. Тада је била већ створи-та сблуда торза (из 1951. и 1954), а управо је радила на скулптури „Опу-штени облици“ када је Мур дошао у радионицу... Неке од Мурових дефи-ниција отвориле су Ани и њеним коле-гама нове хоризонте које им њихово

домаће образовање до тада није могло дати, а Мурове мисли објављене тада, као: 'Мада дело нема за циљ да разпро-дужује природни изглед, сно ипак није бекство од живота' или 'Између лепоте израза и снаге израза постоји разлика намене. Прва има за циљ да прија чу-лима, друга има спиритуалну виталност, која је за мене узбудљива и прони-де тубље од чула'...

Пратиће је Каћа Амброзић од зави-чајног Бајмса до Росандићеве радио-нице, од утицаја Арта и његових сре-ганских форми из којих ће Ана изаћи са неокривеном женском мелодисно-шћу, којој ће временом додавати и пу-ноћу и напетост масе; преко новог тра-гања и готово новог добровољног шет-товања и учења (1969) у Бајеровој фа-брици у Немачкој, да би савладала тех-нологију рада са полиестерским масама; све до последњих портрета за које ће после изложбе добити Октобарку на-граду града Београда, до портрета Кр-

МАЛИ ЕКРАН

на дну базена

После атлетике дошао је ред на пливање. Напред, момим у плавим капицама! Наша подршка им је овог пута збиља потребна: не боре се само против момака у белим капицама, већ и против ронилачке екипе италијанске телевизије која, истовремено са преносима такмичења, снима серију „Тајне римских базена“. Када у будуће будете пливали у неком базену нећете се вишне питати шта вас чека уколико се удавите. Сада знајете и на дну је само вода, а мокро.

ТУТИ, СИНЕ, ПЛИВАЈ!

Гледајући најновију емисију из циклуса „Известан поглед“ готово сам заплакао. То ми се увек дешава када видим неког познатог на телевизiji. Овог пута додатни разлог за ронзање била је зла и окрутна судбина деце из наших бољих кућа: родитељи им, додуше, дају лову за инострane крпице, али, о, небеса! — не показују никакво разумевање за њихову потребу да изразе своју личност. Страшно. Невоља се, у историјском смислу, продубљује тиме што урођени конзервативизам наше средине онемогућава напредне омладинце да без закашњења следе актуелне трендове у маскирању, те се, је ли, стално извозија догађа иста тужна прича да они који јашу на целу балканске модне авангарде буду, у ствари, безнадежни конзервативци: ето, на пример, таман смо стигли до пати-ка као дефинитивно освојене етапе нашег напретка и светле будућности, а сувори западни трговци више неће да продају то ћубре Као, че љаси се. Зар и они да нас изневере у овој тешкој ситуацији?

Има, међутим, нешто што ову еми-

сију чини стварно драгоценом. Јер, оно што карактерише нашу конфек-цијску ситуацију није тобожња шо-кантна екстравагантност панкера, нових романтичара или конзервати-визам „силоса“ већ потпуно провин-цијална потреба свих да, без разлика у односу на модну припадност, објашњавају свој „имидž“ и труњају нешто о поменутој теми о потреби изражавања личности. Немам ништа против када се неко ошиша до главе у виду закаснелог протеста против редитеља, али шта су му родитељи крви што је у пет банки готово о-ћелавио — е, то не знам. На крају, један савет млађим колегама: на телевизiji се од говорног исказа не може направити успешна представа. Шоу. Разлог је прост: говор на телевизiji већ јесте представа.

Једном је овде речено да су творци „Галактике“ само група сметења у мноштву оних који иму схватили лекцију из Лукасових „Звезданих ратова“. Пропустити поруку Спилберговог „Ванземаљца“ било би много чак и за њих, пошто је очигледно да гостода не шљакају за овдашњу телевизiju где се нарочито води рачуна о ометанима у развоју. Зато су броје-боље, оставили злосрећног команданта Адама да се батрга кроз свемирске рупе до коначног пораза, а они се лепо упутили у некакву аме-ричку провинцију да са групом ван-земаљских клинаца раде нешто друго.

Ова се промена показала као спа-соносно решење, па је „Галактика“ од кратечке тзв. научне фантастике нагло еволуирала у шарманту „све-мирску оперу“ за адолосценентне приправнике који, проверено је, ве-

леже и Барилијеве са оним бравурозним арабескама, преко којих се, као кроз паки и неухватљиви дим, на површини слободи сопствена мисао унущашњег скривеног језгра портретисане личности.

Уз пут је Каћа Амброзић знала да допусти и времену, и Аниним друговима из генерације, и ликовним критичарима, да у ову књигу уђу у оквиру којем мери колико да би постали садржај, а не плитак декор за истицање главне личности. Једноставно, Каћа Амброзић је аутор који нам после успеха са монографијом о Надежди Петровић још једном дозвољава да осетимо само колико је тај посао креативан, а не и колико озбиљан и мукотрпан. Али, зар овај пример Суботице није позив и за сстале средине да повремено обуставе своје општинске активности око шарених дневних тричарија, и обележе своје трајније вредности?

■ СТЕВАН СТАНИЋ

рују у господина Е. Т. И овог пута се показује да је мајчица Земља (планета у Сунчевом систему) једино срећно исходиште сваке космичке авантуре, те, у непосредној вези са овим епохалним открићем, не треба бринути за даљи успешан живот „Галактике“. Тим пре јер се из прошлонедељног наставка види да власници овог малог привредног предузећа, ухвативши једном ритам са наставом у занатској школи, унапред уче неке лекције: са легавим Ванземаљем који раставља телевизијску камеру они нам најављују да припремају брузу распродажу штосова из Бедхемових „Ратних игара“, филма у коме се прича како је један балаџ преко личног компјутера уфурао на неке много важне терминале и изазвао забуну што умало није довела до трећег светског рата. Пошто балаџ није имао све папире лепо су га замолили да престане.

ПРВА КОЊИЧКА ДИВИЗИЈА

Сва је прилика да смо се, макар привремено, растали да Чимом Рокфордом, приватним детективом по његовом сопственом признању. То се, ајај, догодило пре него што смо се уопште и сусрели са Чимовим (види горе) досијеима че којима се, из потпуно непознатих разлога, толико инсистира у називу серије („Рокфордови досије“). Нема ни трунчице сумње да је посреди неспоразум који бисмо лако отклонили одлaskom у кафану да није Џејмса Гарнера, глумца који нам је веома симпатичан из разлога о којима ће тек бити речи.

Гледаоци су свакако приметили да именован Гарнер тешко подноси се као Рокфорда, а свега му је било преко главе баш прошлог петка када су га натерали да се, дакако безуспешно, заљуби у једну слепу девојку пошто им ништа друго није пало на памет сем да изварирају штос из „87. полицијске станице“ у којој је

ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

ПОГЛЕД У ОСАМДЕСЕТЕ

Изложба „Уметност осамдесетих“ у Музеју на Ушћу

Судећи према реакцијама, Музеј на ушћу савремено није имао тако провокативну изложбу као што је ова летоњаша, под називом „Уметност осамдесетих“. Лачика публика је испровоцирана готово застрашујућом сликом кошмарне перспективе наше ликовне уметности у деценији која је пред нама. Стручњаке опет провоцира сама идеја да се већ у трећој години осамдесетих, прави изложба која, бар према називу, претен-

цим, за ту прилику назван Стив Караја, ожењен лепотицом са фалинском у области оралне комуникације. Видевши како се ствари одвијају Џејмс Гарнер је ушао код Блејка Едвардса и у његовом филму „Виктор, Викторија“ започео нову каријеру као изванредан комичар, што му свакако није било много тешко после искуства са досијеима којих нема.

На крају, ту је Сем Меклауд, стари другар. Поништо сам, несмотрено окаснивши, пропустио прву рунду његовог повратка на наше „мале екране“, покушах да се о свему накнадно обавестим из новина, но — слаба вајда: док критика тврди како је пред нама сасвим нови шериф, публика тера своје и каже да им је та жвака приказана једном пре десетак година. Одлучих да лично испитам чињенично стање, па из непосредног увида у материју закључујем како се Сем променио утолико што уопште није остатио за деценију наших одвојених живота. Али, како је шеф Клифорд све то преживео? По начину како се понаша, он је светски рекордер у броју срчаних удара. Зашто му неко не каже да је већ одавно мртав?

А Меклауд је, прошле недеље, настапао са аванзовањем из Таоса у Њујорк, а из Њујорка директно за Лондон да среди злочесте ирске терористе који су, будући без икаквог домаћег васпитања, наутили да руку коју бомбицу баш оног лепог дана када краљица прима у врту Бакингемске палате. Нисам сигуран, али очекујем да би Сем сада могао да среди понешто у Централној Америци где, са становишта политичке о којој пише у последњем „Тајму“, постоји тушта и тма неваспитаног света. И сада, са насталијом мислим на Клинта Иствуда: нема сумње да ће, настави ли се овако, њега историја запамити као једино правог Сема Меклауда.

■ ВОГДАН ТИРНАНИЋ

дује да нам представи ликовну уметност девете деценије.

Треба веровати да су и аутори изложбе, Јеша Денегри, Јадранка Винтерхалтер и Јован Деспотовић, свесни условности превентивног резултата свога подухвата. Њихова изложба пре свега, указује на драстични прекид континуитета уметничке праксе седамдесетих година. Насупрот програмској и идеолошкој усмерености „нове уметности“ прошле деценије, уметност осамдесетих започиње са геслом — сви путеви су дозвољени! Нема више главне струје.

И заиста, у том хаосу стилова могу се уочити понеки јаче изражени трендови, као што су нова апстракција, нови реализам у стилу тзв. ружне уметности и, пре свега, нови експресионизам.

Подухват аутора ове изложбе неопорно заслужује признање, пре свега, због показане смелости да се покуша дати одговор на питање — докле је данас стигла наша ликовна уметност, и када иде. Али поред признања, могле би им се упутити и неке примедбе. Чини се као да се у самој концепцији изложбе крије известна недоследност. Утишак је, наиме, да је ово изложба младих уметника који су се на сцени београдског ликовног круга појавили после 1980. године као аутентични представници поменутих трендова. То је разлог што међу њима има и оних који још студирају сликарство на Факултету ликовних уметности, као М. Марковић, М. Микић и В. Миливојевићева. Али гле, ту су и уметници средње генерације, као Дамњан, Маринковић, Јоловски, Јоцићева, П. Нешковић, М. Нештић!... За њих се овде каже да су „у тренду“ девете деценије. Али, они су у такав тренд ушли много пре 1980. Кад су они ту, зашто онда нема и Д. Мојовића, А. Цветковића, Б. Дамњановског и М. Бланчуше, уметника са, не мање, израженом стваралачком индивидуалношћу, који су се, исто тако, формирали на уметвима „нове праксе“ из 70-их.

Ови уметници су били управо главни спонзори аналитичком редукционизму „Нове праксе“, и тиме битно утицали на актуелни тренд осамдесетих. Они су мање речима и памфлетима, а више уметничком вредношћу својих остварења оспорили бессмислен антиестетизам радикалне струје „Нове праксе“. Пренебржнути такве ауторе који су управо, у времену о којем је реч, стекли велику уметничку афирмацију, а место њих изузети на изложбу студенте сликарства и анонимне почетнике који су још далеко од уметничке зрелости, представљају у најманују руку. Њудљиво понашање аутора изложбе.

Будљива се може учинити и њихова склоност да критеријум прилагођен значају који неко дело може да има у датим тренутку, као следочност, или као потврда тезе, претпоставе критеријуму примереном оном својству дела што га, са све више утопијске наивности називамо уметничком вредношћу. Отуд су на изложби једнако третирана остварења озбиљног стваралачког домаћа, као она Р. Дамњана, С. Трајковића, Г. Јоцићева, М. Маринковића, М. Драгојловићева и М. Нештића, са остварењима мотивисаним превасходно тежњом да се успјешно преподлукује неки од актуелних трендова, као у Л. Керечког, Т. Мусовића, или В. Миливојевићева. Шта ће бити са нашим судовима када овим трендовима проће време важности, када остане само оно што је било вредно?

■ ЂОРЂЕ КАДИЈЕВИЋ